

KÉLET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

1881.

Kolozsvár, kedd, július 19

Tizenegyedik évfolyam.

TISZA KÁLMÁN ENUNTIÁCIÓJA.

Magyarország miniszterelnöke, úgy látszik, el lévén határozva arra, hogy a számára felajánlott képviselői mandátumok közül valószínűleg a debreczeni fogadják el, S. Szt.-György városát azzal tisztelte meg, hogy a jövő országgyűlésen követendő kormány elnöki programját előadja és ez alkalommal egyszermind a jelenlegi viszonyokra nézt fontos nyilatkozatokat tett.

Mint erdélyi polgárok első helyen a nemzetiségi kérdésben tett fontos kijelentéséről emlékezünk meg. Igen sokat tanulhatunk abból az erdélyi szászok és románok. Meggyőződhetünk mindenek előtt róla, hogy erőszakot követni el bármely nemzetiséggel szemben a jelenlegi kormányának nem szándéka. A miniszterelnök határozottan hangsúlyozta, hogy még a magyarságnak megismerését sem óhajtja bárkire is reá erőszakolni. De viszont megköveteli minden hivatástól a hazának, ha bármely nyelvet is beszél, hogy a magyar államiságnak feltétlenül igaz híve legyen. Szükségének tartotta Tisza Kálmán saját nyilatkozata szerint egy tiszta magyar városban e kérdést nem ugyan napirendre hozni, mivel ugynevezett nemzetiségi kérdés egyáltalán nem lehet pi rendben, hanem egy különböző nyelvet beszélő országban a témát megérteni, illetőleg saját álláspontját jelezni.

Kiváló határozottsággal lépett fel a miniszterelnök a szélballal szemben, s Ugron Gábor, Kolozsvár város képviselője elvassa el magának azt a passzust, melyben a miniszterelnök megemlékezik az olyan pucos vezérekről, a kik természetesen saját becses énjük biztonságba helyezésével épen a derék székelnyépet beláthatlan kimeneteli veszélybe akarták sodorni.

Nagy hatást tett a miniszterelnöknek azon hasonlat, hogy vajjon miként viselnék magunkat mi magyarok, ha a tuló oldalon levő osztályok egy érdekeltségben fekvő kölcsönös egyetértéssel megkötött szerződés egyoldalú felbontását kezdeményeznék, mint a hogy a szélballak az 1867-iki kiegyezés felbontását választóknak ígéri.

Hogy Tisza Kálmán S. Szt.-Györgyön nem csak e városhoz, hanem az egész országhoz szólott leginkább tanusítja az, hogy még a fumei kérdésre is részletesen kiterjeszkedett s nagyhatalással czáfalta meg azokat, a kik vádolják a kormányt, a miatt, miért nem oldotta meg

A KELET TÁRCZÁJA.

A marosvásárhelyi politikai összeküvés és színészet 1851.

(A marosvásárhelyi tintetők nők. — Az első magyar tragédia (Kántorné). — Pósa színtársulata. — Décsi Zsigmond, Pósané, Harányiné, Barna, Dombi, Gyöngyösi, Domboz, Eránosz, az erdélyiek Rosciusa. — Magyarok újabb Galgotájára.)

(Vége.)

És ott volt még, de már csak kisegítés-képen díj mellett lépett föl — Eránosz, az előbbi színészek — kivált az örmények előtt — nem bírtak feledtetni! Hajh Eránosz, milyen volt ebből! Hogy adta volna ezt Eránosz fiatalabb korában! Sohajtottak mindentől, kivált a kisebb erdélyi városokban, melyekben utolsó éveit alatt legelőbb megfordult és a mely kis színpadoknak ő volt az utólréhetetlen, a megközelíthetetlen Rosciusa. Eránosz játéka mint valami legendát bírta, a családok köreiben folyton emlegették és magasztalták! A kik nem látták játéka, azok fölött sajnálkoztak s azt mondták, hogy akkor nem is láttak semmit s nem tudják, mi az a drámai játék, színművészet!

Az „Ósanya” című drámában egy nagy jelenését minden házban utána játszották évek

a határőrvidéki kérdéssel kapcsolatosan a fumeit is.

A jövő országgyűlés munkaprogramjából különös figyelmet érdemel az ipar törvény revidiója iránt a miniszterelnök által tett ígéret s azon kijelentés, hogy most már hála Istennek pénzügyi viszonyaink is megengedvén, a már létesített intézmények fokozottabb mérvben való fejlesztése lehetővé válik.

Általában a létesítendő reformokat illetőleg a miniszterelnök egy jellemző hasonlatot használt. Ha, ugymond, valamely családra nézve a ház, melyben lakik, szűkké vált, sokkal kevesebb áldozattal jár a már meglevő épületet a szükséges helyiségekkel kiegészíteni, mint azt lerombolva, egészen újat építeni. A ház külsője, meglehet, nem lesz oly meggyőző, mintha az asztal mellett készített egészen új terv szerint készült volna, de benn a család fejlődő szükségéhez képest annál alkalmasabb. Ő tehát hamisan nem szándékszik szakítani a nemzet múltjában gyökerező intézményekkel, hanem igenis javítani mindenütt, a hol az élet szükséglete a hiányt kimutatta.

Ezek voltak Tisza Kálmán beszédének főbb vonásai. Sepsi-Szentgyörgy városa büszke lehet rá, hogy ily kiható fontoságú bíró kormányelnöki nyilatkozatokra az alkalmat ő adta.

A földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszterium 1882-ik évi költségvetésének összeállítása annyira előhaladt, hogy már nemcsak egészen készen lesz.

A német császár, pénteken, d. u. 4 óra 50 perczkor a legteljesebb jólétben érkezett Gasteinba. Ünnepeleken fogadták; hőgyek virágbokrokat nyújtottak át. A találkozás napja Ferencz József ő felségével még nincs megállapítva.

Az uszora-törvény július 15-én lépett életbe Ausztriában. Így Ausztriában már máttól kezdve élvezhetik az oly törvény előnyeit, melyet Magyarországban még mindig hiába sürgetünk. A július 15-étől a bécsi uszorasok ugy megrémültek, hogy az utóbbi hetekben már csak ugy adtak kölcsön pénzt, ha az adósok azonnal lejáró váltókat állították ki.

KÜLFÖLD.

Bécsi hivatalos lapok szerint a közös minisztertanácsban már e hó végén megkezdődnek a delegációk előmunkálatai. Haymerle báró ez okból e hó vége előtt hazatér szabadság idejéből hogy e tanácskozásokon jelen lehessen.

multával is és társas körben produkálták, mint valami csodadotgot.

Ez a nagy szomorujáték utolsó jelenete, melyben Eránosz — az előbb egy kis kalandban adott méreggel felesége csecsemőjének meggyilkolása fölött — lelkiifurdosólásoktól marczongolva, örlésbe esik és tébolyának víziójában isten trónjánál megjelenik a gyermek, kezében a mérget adó kis kalánál.

A gyilkos férj örlésében a gyermekhez akar filjutni, hogy lehozza, mert a szörnyű dráma végén már meggyőződött, hogy az nem másé, hanem az ő gyermeke volt, kit féltékeny gyanúból ártatlanul megmérgezett. Eránosz tehát az égbe, a gyermekhez való fölkapaszkodása végett egy asztalt a szín közepére vonzott, aztán erre egy széket tett föl, a hol pedig magasabb színpad volt, még egy számolyt is rá, (kis színpadon egy székekkel is az asztalon, már nem volt látható, mert a menyezettel protanizáló soufitorongy eltakarta a különben is magas termettől bűst, de azért ez mitemen változtatott Eránosz dicsőségén a közönség előtt) aztán e szavakkal: „Ott-ott—az egek honában, ott az isten trónjának számolyánál egy csecsemő játszik; — kezében kis ezüst kanál. . . .” lassanként föl-mászott az asztalra, onnan a székre s a számolyra s itt, mintha az isten viszálatának a gyermekhez kapaszkodó gyilkos apát, egy hosszán bűnből „Hah!” fölkiáltással a magasságból hanyat esett a pódiumra, mely gyakran lyukat tört alatta, de azért máskor még többen siettek az Ósanyában Eránosz eme nyaktörő scénáját bámulni, melynek a színtígyre megvált mégis a maga igazi anyagi s erkölcsi eredménye, mert a hol ő e jelenettel megfordult, ott minden akrobata, minden cirksus megbukott, s a színészet

Az olasz lapok is pengették a napokban azt a kérdést, hogy Olaszországnak közlelnie kell Ausztria-Magyarországhoz. Az officios „Post” most azt írja, hogy a multide Maffei gróf bizalmas missiójával Bécsbe ment egy szolgálaton kívüli osztrák tiszt, a ki Olaszországban él és érintkezett a külügyi hivatallal. E tiszt előadta, hogy az olasz kormány szívesen hallaná, hogy mely terveket táplál a jövőre nézve Ausztria-Magyarország a Balkán félszigetet illetőleg és esetleg örmest egyeznék ki Ausztria-Magyarországgal. Az olasz kormány szándéka az, hogy egysúly jöjjön létre az Ausztria-Magyarországgal által az Aegei tenger mellett szerzendő birtok és Olaszországnak az Adria melletti szerzeménye közt. Első lépés gyanánt a két állam közt kötéendő semlegeségi szerződést ajánlotta az illető küldött, a mely szerződés néhány évre szólna egyelőre és a balkánfélszigeti események fejlődése szerint meghosszabbítható lenne. Haymerle báró szívesen fogadta a tiszt ajánlatát és készen nyilatkozott alkudozásba bocsátkozni a semlegeségi szerződés és a terület megállapítása fölött.

A „Post” bécsi tudósítójának ezen fölfedezése a valószínűség látszatával sem bír. Nagyobb fontossággal bír, hogy az olasz lapok ismét emlegetik, hogy Olaszországnak, nevezetesen a dunai kérdésben, Ausztria-Magyarország részére kell állani, a vidéki olasz lapoknak pedig azt írják Rómából, hogy a király meg fogja látogatni uralkodónkat és Vilmos császárt.

Szerbiával kötött vám- és kereskedelmi szerződés több interpellációra szolgáltatott okot az angol parlamentben. Dilke miniszter ezekre azzal a kijelentéssel felelt, hogy az angol kormány tárgyalásokba bocsátkozott a szerb kormánnyal az iránt, hogy Angolország érdeke az osztrák-magyar határlorgalmi kedvezményekkel szemben megóva maradjon.

E tárgyalások f. hó 4-én értek véget, a mikor is Granville lord és Marinovics egy nyilatkozatot irtak alá, mely így szól: „Megögyezés történt az iránt, hogy az 1880. febr. 7-iki stipulációk a szerb fejedelemség és Nagybritannia királysága közt ne alkalmaztassanak ő felségei megnevezett gyarmatai s illetőleg birtokaira: Canadára s a britt délafrikai gyarmatokra. Továbbá megögyezés történt az iránt, hogy a Szerbiába menő bevitelnél bizonyos áruktól szedendő vám, mely mint az említett szerződés 3. cikkében stipulálva van, az érték 8%-át meg nem haladhatja, gypaju- és pamutfonalaknál az érték 5%-nál ne legyen magasabb.

A mennyiben a szerb fejedelem és ő felsége Ausztria-Magyarország császára és királya között 1881. máj. 6-án kötött kereskedelmi szerződés bizonyos határozmányokat tartalmaz a kereskedelmi mustra és védjegyek oltalmáról, melyek a szerződéshez csatolt jegyzőkönyvben közelebbről körülírva, megögyezés történt tovább-

háborítatlanul élhetett magának és közhöz más, szebb müvekkel hivatásának.

A Pósa társulat e nevezetesebb egyénei mellett, a practikus igazgató helyes kiválasztásával kevés számú, de ügyes segédszemélyzet is volt, kinek eleven, pontos közreműködésével a jól betanult (szerep nem tudásnak hirté sem volt) müvek. Összevágó előadásban kinttősen adattak. Egész télen át folytonos teli házak előtt folytak az előadások, melyeknek a politikai tüntetések mellett művészi értékük és becsük is volt.

Kolozsvár után a Pósa társulata emelkedett ki az erdélyi színtársulatok közt leginkább, melyet erkölcsös, rendes, szép magaviseletéért is nagyra becsülték s a családok köreiben szívesen látták, kinttintettek.

A piarista tanárok, maga Raffi a kolostor főnöke, férjeikkel a színésznőket is a refektorium asztalához méltatta.

Itt gyűlték össze Marosvásárhely politikai férfiai is, kik az emigrációval érintkezésbe lépén, egy fölmentő betörsére szervezkedtek s már a határig mindenütt titkos politikai, adminisztratív és katonai hatóságokat állítottak föl Marosvásárhely központtal, honnan a jelszó volt kiadandó. Már Kolozsváron keresztül Váradig kiterjesztették a szövetség szálait s a kolostor falai között tartott vacsorák alkalmával, az éjféli óráiban, észrevétlenül távoztak a sötét pince rejtékeibe, ahol gyűléseztek, míg a színészek színésznők csak homályos sejtélemmel bírván a tüntetésekről, tovább lakmároztak s a nyugalomra bocsátott szolgazemélyzet helyett főliszolgáltak.

A szebeni s bécsi rendőrség szimatolt is valamit, de hiában tartottak kutatásokat, míg végre 1852. tavaszán árulójuk akadt, még pedig

bá az iránt, hogy a szerb védjegyek oltalmáról szóló törvény kihirdetésétől számítandó ő hó alatti szabadságukban álland a védjegyek mustra és etiquettek birtokosainak lépéseket tenni, hogy a szerb törvényeknek megfelelőleg igényeiket biztosíthassák.

Az itt felsorolt kikötések feltétele alatt ő felsége a britt királynő kormánya nem fog semmi nemű kifogást tenni azon szerződés határozmányai ellen, mely 1882. május 6-án a szerb fejedelem és ő felsége Ausztria-Magyarország császára és királya közt megkötöttet.

Jelen nyilatkozat a szerb skupcsina legközelebbi ülése elé fog terjesztetni, s miután az törvényes jóváhagyást nyert, ugyan olyan jogerővel és hatállyal fog birni, mintha kiegészítő részét képezné az 1880. február 7-én egyfelől ő felsége a britt királynő s másfelől a szerb fejedelem közt kötött barátsági és kereskedelmi szerződésnek.

Ez egyezmény ipari kalmár felfogásról tesz tanuságot. Anglia kijelenti a világ előtt, hogy ha a gypaju és pamut fonál vámtételét az érték 3 százalékaival le nem szállítja Szerbia, akkor Anglia nekiront az osztrák-magyar szerb kereskedelmi szerződésnek, de ha ezt a kis szövességet megteszi Szerbia; akkor nem bánja: ám legyen Ausztria-Magyarországnak 50 százalékkal alacsonyabb vámtétele a határ forgalmi áruknál mint a többi államoknak.

Az olaszországi jövő lapok nagyobb mérvű zavargásoknak hírt hozták, melyek IX. Pius pápa hullájának áthelyezésénél San Lorenzoban történtek, s a lapok egyhangulag a kormányt teszik felelőssé érte. Azt írják, hogy vagy teljesen el kellett volna tiltani az ünneplés felvonulást vagy pedig arról gondoskodni, hogy a bosszantó jelenetek elmaradjanak. Sajnos volt látni, miként fogták el a rendőrgyűzők a fiatal embereket, kik hazafias, lelkesült dalokat énekeltek, s Olaszországot éltették. — Ha a közönség nem méréskelte volna magát igen könnyen véres jelenetek fejlődtek volna ki. A lapok panasza egyenesen Depretis belügyminister ellen irányul, s azt állítja egyik ellenzéki lap, hogy igen különös, hogy a botrány épen a belügyi palota előtt történt.

A miniszterelnök az erdélyi részekben.

A vonaton.

Tisza Kálmán miniszterelnök utja S. Szent-Györgyig valóságos diadalmenet volt, s már Erzsébetvárosban kezdve szívből jövő óvatiókkal halmozta el a lakosság. E helyen Tompos polgármester üdvözölte őt, mire a kormányelnök megígérte, hogy alkalmat veend magának egyszer meglátogatni a jeles várost, a mely mellől ezuttal öt percznyi időzés után a zenekar indulja és a nép eljenzése között távozott. Seges-

az emigrációtól beültöltött egy fiatal egyénben, ki a pinze rejtékeit is följelentvén Szebenben, rajtuk ütötték és a talált irományok nyomán az egész szervezetet fölfedezve, annak minden részét egy éjjel és egyszerre láncra fűzték, föbbjeit kivégezték, a többi meg az osztrák várak börtöneibe vetették!

Marosvásárhely gyászba borult, a házak ablakait fekete lepellet vonták be és mindenki az udvarra nyíló szobákba húzódott az utcái lakásokból, — ott áratván drága vértanuit.

A színészek is vérző szívvel, könnyözönben távoztak Décs városába — a magyarok újabb és erdélyi Galgotájáról!

A LÁMPAGYUJTÓ.

MISS CUMMINS REGÉNYE.

Nyolozadik fejezet.

Az örök szikla.

(Folytatás.)

— Ha magamnak is nem lett volna már bánatom, szölt Gertrud, akkor nem tudnám mi a mások iránti részvét. Ha nem sirtam volna oly gyakran en sorsom felett, akkor nem csalt volna szemembe könnyeket, az ön bújának látása.

— De most tán csak boldog kegyed?

— Az vagyok.

— A gyermekek bánata nem nagy jelentőséggel bír, s kegyed alig több még gyermeknél.

— Én soha sem voltam gyermek, válaszolt Gertrud.

— Sajátoságom lányka, szölt magában az idegen, aztán hangosan hozzátet-

várt, a hol a miniszter délebedre szálit le, a szépen egyenruházott zenekar s az elegáns nagyszámú kigylt közönség nevében Apáthy alispán üdvözlé. Köpeczen a kőszénrakoda fel volt lobogózva, Apácán ünnepi ruhában jelent meg a lakosság, s az indobáz virágfüzerekkel „Éljen Tisza Kálmán!” „Isten hozott!” feliratokkal volt díszítve. Itt Roll Brassómegye alispánja üdvözölte. Földvárt a váróterem virágos kerté volt alakítva s köpeczi derék fiukból egy banderium várta. E helyen Pillner szolgabíró után Atrik görög katolicus lelkész román nyelven üdvözölte, mire a miniszterelnök körülbelül így válaszolt:

„Nem értem ugyan, hogy mit szözlött, de felteszem, hogy jót kívánt. Meggyőződés, miszerint román nyelvet beszélve is lehet valaki jó magyar hazafi.”

Háromszékmegyében.

Földvárról, banderium és mintegy 40 kőcsi kísérete mellett indult meg a menet, mely utközben Sepsiszentgyörgyig órásiilag felszaporodott. Minden felé gyönyörű diadalokapuk, zászlók, s minden lépten-nyomon üdvözlő szónoklatok. Hídvégen Forró Ferencz alispán, Előpatakou Székely Gergely, Benedekmezejen Künle István tartottak beszédet az ünnepelhez.

Az előpataki baleset.

Előpatakon a fűrész meglekintésére a miniszterelnök leszállván, a mint a patak mély árkába épített fasétányon a Rákóczi hangjai mellett a nagy tömeg haladt, egy könnyen komolyabban végződhet baleset adta elő magát. A sétálóhely ugyanis fedélképen fedi a patak árát, s egy helyett korhadt lévén a gerendázat, közvetlenül a miniszterelnök háta megett a Hamza Miksa cigánybandájának s az őt környező népek terle alatt nagy recsegéssel beszakadt. A bandával együtt mintegy 20 ember zubant a sétányt képező deszka és gerendázattal a mintegy két öl mélységű patakárokba, s csak nagy nehezen tudták kivergődni a törmelékekből. Szerencsére azonban csak kisebb sérülések történtek, s legnagyobb kár a cigányok hegedtiben esett. A miniszterelnököt csupán egy lépés mentette meg a bezuhanástól.

Magyar néphit szerint jót jelent, ha ünneplésségek alkalmával a bandát valami casus éri, az szépek is, jók is bevált, a mi ezután következett, de legjobb volna, ha az előpataki fűrészgazgatóság alaposan okulna ez esetből.

Bevonulás Szentgyörgyre.

A menet már Előpatakon kezdve rendkívüli méreteket kezdett ölteni. Háromszék számtalan községből, a rendezőség tudtán kívül, derék székely fiukból álló egyenruhás banderiumok jelentek meg, s volt itt még román nemzeti öltözetben is magyar nemzeti zászlóval festői önkényes kíséret. Némely község lóra ültetett fainak egyenlő nemzeti zászlót adott kezébe, s legalább 200-ra ment a banderisták

te: — Nem ülne le néhány perczre ide mellém, hogy együtt beszélgesstünk.

Gertrud habozott.

— Ne tagadja meg kérésemet. Vén ember vagyok már, s nincs mitől tartani társaságomban. Üljön le ide, a vad körtvéfa alá, s mondja meg, mit tart e kilátásról.

Gertrud elmosolyodott e gondolatnál, hogy az idegen magát vén embernek mondja, s őt gyermeknek nevezte. De lett legyen öreg vagy ifjú, nem akart félni tőle, sem kérését megtagadni. Leült tehát a fűbe, s az idegen is mellé ült, de egy ideig szót sem szölt sem a kilátásról, sem más valmiről. Ekkor egyszerre feléje fordult s mondá:

— Kegyed tehát soha egész életében nem volt boldogtalan?

— Soha? kiáltott fel Gertrud. Oh! nagyon sokszor.

— De soha sem nagyon hosszú ideig?

— De igen; évek hosszú sorára tudok visszaemlékezni, midőn a boldogság oly valami volt, minek létezéséről még sejtelmem sem volt.

— De végre mégis csak jött segély számára. Mit gondol az olyanok sorsáról, kik számára nincs vigasz és segély?

— Elégé ismerem a fájdalomra, hogy szájam azokat, s óhajtsam, bár segíteni tudnék rajtuk.

— Mit tethetne érettek?

— Remélni, imádkozni érettek, szölt Gertrud bensőséggel.

— S ha a reménység megcsalná

